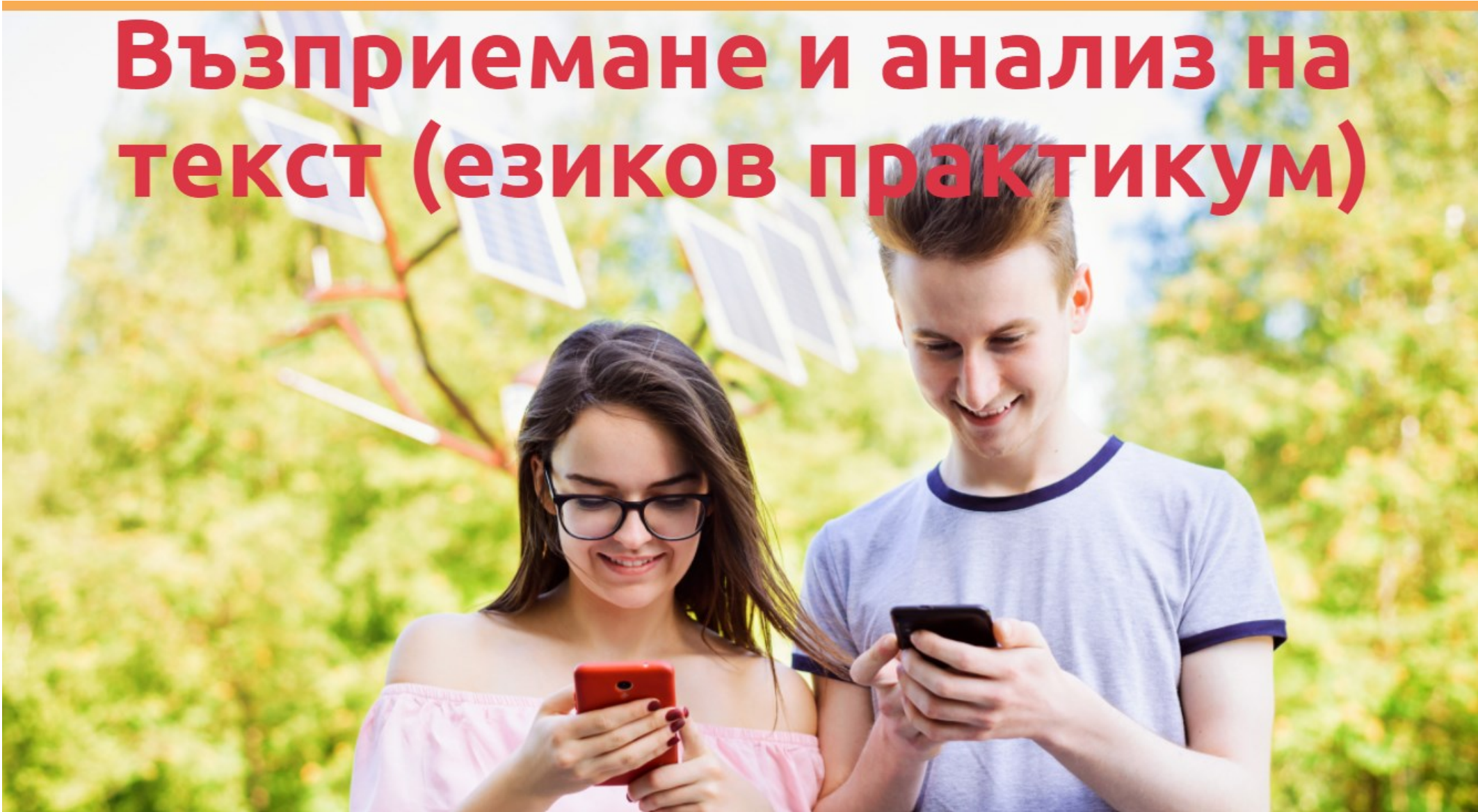

Възприемане и анализ на текст (езиков практикум)

В този урок ще си припомните:

- кои са етапите в процеса на извличане на информация.

В този урок ще научите:

- как да анализирате текстовете в зависимост от техните особености.

Кои са етапите в процеса на извличане на информация?

Етапите в процеса на извличане на информация са:

• **Запознаване с текста, което включва:**

- внимателен прочит на текста;
- определяне на жанра и на предназначението му;
- уточняване на значението на непознатите думи.

• **Извличане на информацията, което се изразява в:**

- определяне на смисловите части в текста;
- определяне на подтемата и ключовите думи във всяка смислова част;
- определяне на темата на целия текст.

• **Обработване на информацията, което включва:**

- осмисляне на информацията;
- обобщаване на фактите;
- целенасочено използване на информацията, когато е поставена определена задача.

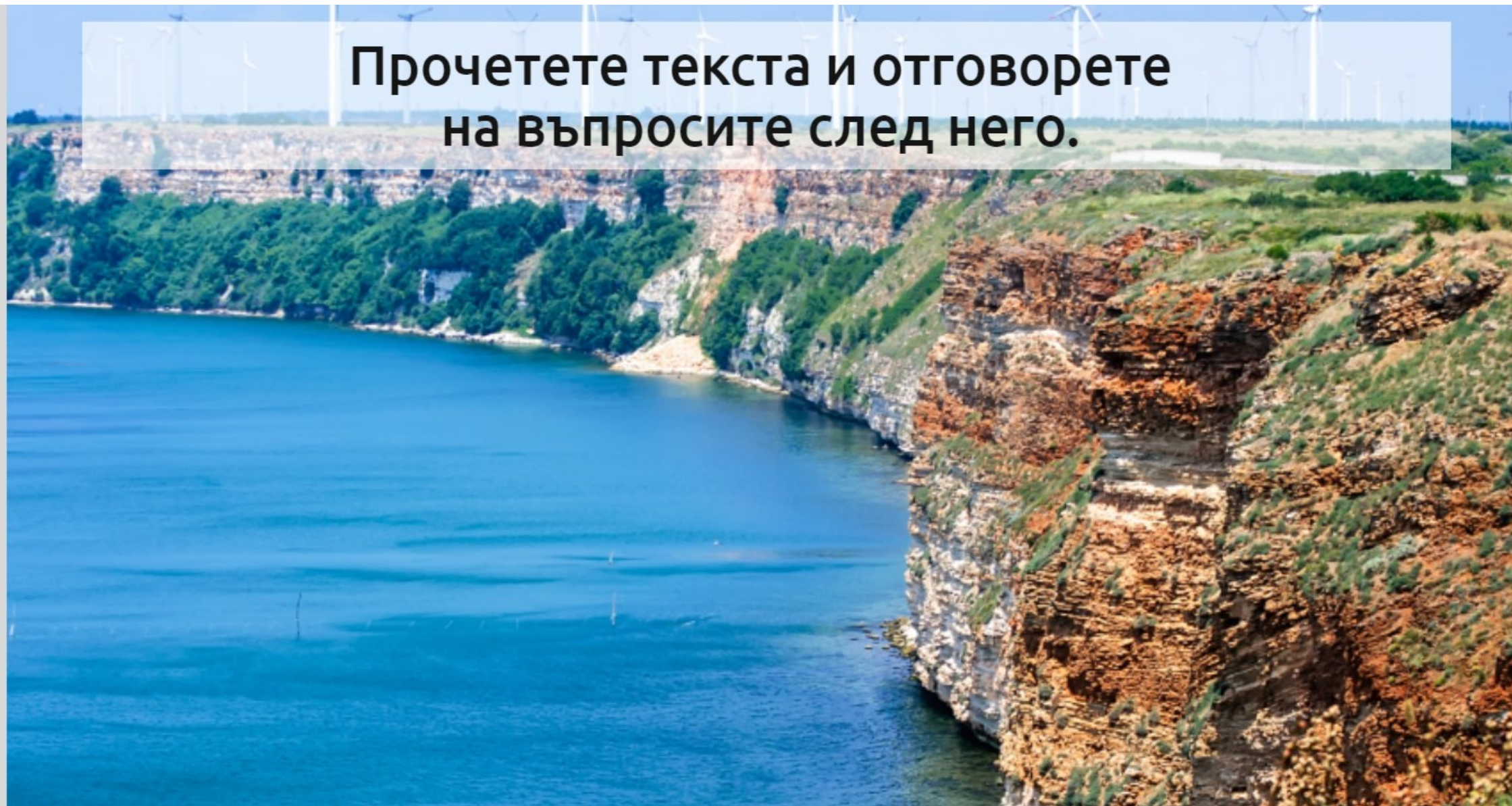
Как да анализираме текстовете в зависимост от техните особености?

Важно!

1. Проверете **достоверен ли е източникът** на текста, особено ако е медиен или научен.
2. Прочетете **внимателно** условията на **задачите**, поставени върху текста.
3. **Открийте фактите** в текста, свързани с предварително поставените задачи.
4. Ако в текста **преобладава повествование**, проследете **последователността на събитията**, потърсете причините и следствията от тях.
5. Ако в текста **преобладава описание**, **открийте важните детайли** на описанието.
6. Ако в текста **преобладава разсъждение**, **обърнете внимание на тезата, аргументите и изводите**.
7. Ако текстът е медиен, **разграничете фактите от изразените мнения и оценки**.

**Прочетете текста и отговорете
на въпросите след него.**

Пестете енергия! Това е най-лесният начин да помогнете да се ограничи глобалното затопляне. Започнете още днес.

1. Използвайте възобновяема енергия.

Попитайте местното електроразпределително дружество кога ще започне да продава „зелена електроенергия“. От 5 до 11% от електроенергията, произведена в България (в зависимост от количеството валежи през годината), идва от водоелектрически централи без изгарянето на каквито и да е горива. В България се изграждат и ветропаркове и централи за слънчева енергия. Когато са разположени на подходящите места, те помагат да се ограничи производството на енергия от изгарянето на въглища например.

---

2. Купувайте енергийно ефективни уреди.

Когато купувате перална машина, хладилник, миялна машина или печка, изберете най-ефективния модел, който можете да си позволите, поне от клас А. Тези модели са малко по-скъпи, но се изплащат чрез по-ниските сметки за електричество. Същото важи и за офис оборудването, като компютри, копирни машини, принтери. Информирайте се за уредите в интернет или търсете логото на Energy Star.

3. Енергоспестяващите лампи са по-евтини в дългосрочен план.

Заменете обикновените крушки с енергоспестяващи лампи. Те са доста по-скъпи от обикновените, но с тях накрая спестявате пари, защото използват само около една четвърт от електричеството, за да произведат същата светлина. Освен това са 4 пъти по-трайни от нормалните електрически крушки!

4. Избягвайте „режима на готовност“ и изключвайте лампите.

Изключвайте телевизорите, видео- и аудиосистемите и компютрите, когато не ги използвате. Енергията, изразходвана от тях в „режим на готовност“, се равнява на 10% до 60% от целия им енергиен разход. Изключвайте лампите, когато не сте в стаята – така веднага спестявате енергия. Изключвайте мониторите на компютрите, когато не работите на тях.

5. Перете икономично.

Включвайте пералнята или миялната машина само когато можете да ползвате пълния им капацитет. Използвайте прах за пране, подходящ за пране при ниски температури, и използвайте икономични програми. Доказано е, че повечето прахове за пране се справят с прането толкова добре на 40°C, колкото на 60°C.

6. Хладилниците

Не оставяйте вратата на хладилника отворена по-дълго време от необходимото. Охлаждайте храната, преди да я сложите в хладилника или фризера, размразявайте тези уреди редовно и поддържайте подходяща температура. По възможност не поставяйте печката и хладилника един до друг.

7. Придвижването до работа или училище

Когато се придвижвате на къси разстояния, ходете пеша! Използвайте колело за близки разстояния и пазаруване. Така ще се поддържате в добра форма и ще ви е приятно! За по-дълги разстояния използвайте повече обществения транспорт, например автобуси и влакове. Колкото повече се използват, толкова повече средства ще има за тяхното подобрене. Когато пътувате за работа, пътувайте заедно с колеги или приятели – шофирането до работа е поне една трета от разстоянието, което годишно изминавате с колата си.

8. Колата

Когато си купувате кола, нека тя да е икономична и да не вреди на природата. Това не само ще ви спести пари, но и ще предотврати излъчването на още количества CO₂ в атмосферата. Уверете се, че гумите ви са правилно напомпани – това може да ви спести 5% от разходите за бензин. Изключвайте мотора, когато не сте в движение.

9. Намалете пътуването със самолет.

Когато пътувате на почивка със самолет, допринасяте значително към емисиите на въглероден диоксид, които причиняват промени в климата. Затова прекарвайте почивката си по-близо до къщи или се придвижвайте с други видове транспорт, например влак, автобус или кораб. Ако ви се налага да летите, обмислете закупуването на „въглеродни кредити“, за да компенсирате емисиите, причинени от вашия полет.

10. Радвайте се на слънцето!

Дали не може да сложите слънчеви панели на покрива на къщата и да превърнете собствения си дом в малка чиста електроцентрала?!

Въпроси и задачи:

1. Каква е темата на текста? Определете предназначението му.
2. Какво представляват ветропарковете?
3. Посочете 3 факта, посочени в текста.
4. Каква е тезата на авторите на текста? Посочете аргументите, които те привеждат в подкрепа на своята теза.
5. Поставете подходящо заглавие на текста.
6. Какво е вашето мнение за климатичните промени?

Повече по темата ще научите от филма

„Лед върху огън“ (2019 г.)

Решете задачите.

Прочетете текстовете и изпълнете задачите, свързани с тях.

Текст 1

Преди да започнете с писането на автобиографията, си припомнете няколко много важни принципа:

1. Обърнете внимание на това, как ще изглежда Вашата автобиография.
2. Посочете Вашите квалификации, умения и компетенции ясно и логично, така че да изпъкнат положителните Ви черти.
3. Обърнете внимание на всеки детайл, както от подредбата, така и от съдържанието, правописни и пунктуационни грешки са недопустими!
4. Концентрирайте се върху важните неща.

Автобиографията трябва да е кратка – в повечето случаи две страници са достатъчни, за да покажат кой сте и какво представлявате. Автобиография от три страници се смята за прекалено дълга, дори професионалният Ви опит да е изключителен;

Ако опитът Ви в професионален план е ограничен (тъй като наскоро сте завършили училище или университет), опишете първо Вашето образование и обучение – посочете и периода на стаж по време на периода на обучение (вж. Примерите на интернет сайта).

Фокусирайте вниманието върху информацията, която ще отличи кандидатурата Ви сред останалите.

Съставете Вашата автобиография в зависимост от длъжността, за която кандидатствате.

Проверявайте системно автобиографията си всеки път, преди да я изпратите, за да сте сигурни, че съответства на дадената длъжност – обърнете особено внимание на Вашите предимства според изискванията на потенциалния работодател. Ако познавате добре фирмата, за която кандидатствате, ще можете по-добре да подредите автобиографията, така че да отговаря на търсения профил.

Текст 1 (продължение)

Не си приписвайте достойнства, които нямате, в противен случай може да се окажете неподготвени на интервюто.

Придържайте се към следния логически ред:

- лична информация;
- описание на професионалния Ви опит;
- описание на Вашето образование и обучение (което може да се постави преди параграфа със заглавие „Трудов стаж“, ако имате ограничен професионален опит – за да промените мястото на двата параграфа, използвайте командата ‘copy/paste’);
- подробно описание на Вашите умения и компетенции, които сте придобили по време на периода на обучение, в процеса на работа или в ежедневието.

При графичното оформяне:

- не променяйте шрифта и подредбата;
- избягвайте да подчертавате, да изписвате само с главни букви или с по-тъмен шрифт цели изречения – това затруднява четенето на документа;
- не разделяйте един и същ параграф на две страници (напр. курсовете на обучение). За да избегнете това, използвайте команда ‘page break’.

Текст 2

Някога успявали ли сте да се възхитите от филм само на база на това, което е написано на плаката за неговата реклама? По същия начин не може да очаквате, че потенциалните работодатели ще бъдат заинтригувани от един бегъл поглед върху нахвърляна кратка анотация за това, с което сте се занимавали. И все пак първото впечатление на потенциалния работодател от Вас се създава от автобиографията Ви и едно нещо е сигурно – Вие не искате то да остане единственото. Добре оформената, обстойно представящата и въпреки това достоверно изглеждащата и реалистична автобиография може да насърчи компаниите да отделят няколко минути за разговор с Вас с цел проучването на Вашия професионален опит и потенциал за развитие.

Ежедневно в компаниите пристигат стотици автобиографии. Занимаващите се с подбор на персонал обикновено имат ограничено време за преглеждането на документите и интервюиране на кандидати. Повечето от автобиографиите са доста стандартни, съдържат сходна информация (особено когато се описва една и съща длъжност) и често е изцяло въпрос на добро желание от страна на работодателя да Ви покани за среща. Доста е трудно човек да бъде оригинален и в същото време достатъчно детайлен при представянето си, без да е многословен; запомнящ се, независимо от факта, че трудовият му опит до момента е доста обичаен. Въпреки това е възможно да създадете впечатлението, че сте отделили време и съставили автобиография, насочена към специфичната сфера и компания, от която се интересувате.

Текст 2 (продължение)

Идеалната автобиография е дълга точно една страница. Един сериозен професионален път на развитие, подплатен със стабилна образователна и квалификационна подготовка обаче не може да бъде обобщен в рамките на една страница, особено ако целта Ви е да създадете детайлна идея за Вашите възможности. Ето защо обемът на автобиографията следва да бъде ограничение само от гледна точка на необходимостта да сте разумни в обстоятелствеността при представянето на това, с което сте се занимавали до момента. От друга страна, ако сте в началото на Вашата кариера или току-що сте се дипломирали, не трябва да се опитвате да впечатлите потенциалните работодатели с обемна автобиография, наподобяваща академична справка.

Грешат онези, които мислят, че форматът на автобиографията е по-важен от съдържанието ѝ. Подобна постановка наподобява фразата „Бъди красива и мълчи“. Форматът дава представа за общите умения за презентация на кандидата и разбира се, в този смисъл е абсолютно недопустимо автобиографията да е написана на ръка. В същото време е не по-малко важно съдържанието адекватно да представя факти, дати и постижения. Автобиографията следва да включва минимум четири основни категории информация:

- Професионален опит
- Образование и допълнителна квалификация
- Допълнителни умения
- Лични данни

Текст 3

Автобиографията (от гръцките корени *autos*, „себе си“, *bios*, „живот“, и *graphein*, „пиша“ – букв. „собствено животоописание“) е текст, разказващ за живота на своя автор. Това най-често се отнася до литературната автобиография или литературния жанр на автобиографията. Понякога в литературата се говори за автобиографизъм или автобиографични черти на някой текст. В бизнеса автобиографията е нехудожествен текст, съдържащ съществена информация за кандидатстващия за определена позиция. Обикновено под автобиография за кандидатстване днес се разбира CV, което е и по-често употребявания термин.

Автобиография може да бъде изведена като самостоятелен жанр с характерната за литературата художествена измислица – такава е например книгата «Автобиография» на сръбския писател Бранислав Нушич, където акцентът пада върху хумора, или «Герой на нашето време» на Лермонтов, където във фиктивната биография на главния герой са включени както автобиографични бележки на автора, така и негови наблюдения за различни други личности. Автобиографията може да бъде и пространна, на по-висок стил и да представлява образец на отделния литературен жанр, наречен със същото име. Такива автобиографии са писали Джакомо Казанова, Ана Ахматова, Махатма Ганди, Алберт Швайцер, Жан-Пол Сартр, Луис Бунюел и мнозина други. Като жанр автобиографията не трябва да се бърка с мемоарите, които представят конкретни спомени на даден човек за определени събития.

Текст 3 (продължение)

В днешния език често терминът се смесва с понятието CV (*curriculum vitae*) – собственото представяне на кандидатстващ за работа пред евентуален бъдещ работодател. За разлика от автобиографията, CV не представлява свободен текст, а е структурирано изброяване (най-често хронологично и на нов ред) и по правило съдържа информация за трудовия и образователния опит на кандидатстващия за дадена позиция.

Каква е основната функция на Текст 1?

- да представи различни модели за съставяне на автобиография
- да информира за същността на автобиографията
- да информира за разликата между CV и автобиография
- да представи някои правила при изготвянето на автобиография

Отг.

Кое от посочените твърдения е вярно за Текст 1?

- има за цел да информира и въздейства
- може да се определи като аргументативен
- може да бъде тълкуван субективно
- предназначен е за широк кръг читатели

Отг.

Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според Текст 1?

- Авторът на CV трябва да се стреми да представи компетентностите си по максимално универсален начин – така, че текстът му да може да му послужи при кандидатстване за различни позиции.
- Ако авторът на CV има ограничен професионален опитът, препоръчително е той да опише първо своето образование и обучение.
- В CV не се препоръчват подчертавания, изписване само с главни букви или с по-тъмен шрифт на цели изречения, тъй като това затруднява възприемането на информацията.
- Препоръчително е автобиографията да фокусира вниманието върху информацията, която ще отличи кандидатурата на автора ѝ сред останалите кандидати за дадена позиция.

Отг.

Кое от посочените твърдения е вярно за Текст 2?

- Колкото по-дълга е една автобиография, толкова по-големи шансове има авторът ѝ да спечели доверието на тези, които я четат.
- Автобиографията задължително включва информация за професионален опит; образование и квалификация; допълнителни умения и лични данни.
- В автобиографията лесно може да се прояви оригиналност, чрез която да се изтъкнат достойнствата на автора.
- Стриктното спазване на формата на автобиографията е по-важно от съдържанието ѝ.

Отг.

На кой ред е посочено значението на абривиатурата CV, използвана в Текст 3?

- автобиография за кандидатстване на работа
- разказ за живота на известна личност
- художествено описание на живота на дадена личност
- спомени от живота на известна личност

Отг.

Кое от посочените твърдения е вярно за Текст 3?
Авторът на текста...

- изразява субективна гледна точка по темата.
- представя информация по темата, без да изразява лично мнение.
- представя доводи в подкрепа на своя теза.
- чрез емоционалния си изказ въздейства върху читателя.

Отг.

Каква е жанровата принадлежност на Текст 3?

- анотация
- репортаж
- художествен разказ
- енциклопедична статия

Отг.

На кой ред срещу съответната дума, използвана в текст 2, НЕ е посочено вярното ѝ значение?

- заинтригувани – които са привлечени от нещо
- потенциални – които е напълно възможно да се случат
- адекватно – в съответствие със ситуацията
- академична – която е свързана с науката и образованието

Отг.

